

Особливості педагогічного процесу підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри

Постановка проблеми. Сучасний розвиток дизайну характеризується перенесенням акцентів з проектного моделювання, з конструктивного пафосу на гносеологічний потенціал проектного мислення, аналіз, рефлексію цілей, методів, прийомів проектної творчості. За такого підходу виникає потреба у принципово нових методологічних засадах професійної підготовки, що уможливило б формування багатогранної гармонійно розвиненої особистості майбутнього дизайнера, зорієнтованого на самовдосконалення, самореалізацію, досягнення кар'єрного успіху, з високим рівнем кар'єрної орієнтації, професійної компетентності, конкурентоспроможності та мобільності.

Підготовка майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри має ґрунтуватися на принципах, що забезпечують нестандартний підхід до навчання, повноту й високу якість предметних знань, формування здатності до професійної адаптації на основі міждисциплінарних зв'язків різних навчальних дисциплін, що сприятиме скороченню терміну професійного становлення. При цьому змісту професійної підготовки майбутніх дизайнерів слід надавати самоорганізуючого, творчого характеру, оскільки цей відкриває можливість побудови постмодерністської парадигми децентристського педагогічного процесу. За таких умов педагогічний процес постає як відкрита, темпоральна, індетерміністична, плюралістична, емерджентна структура, що утворює освітнє середовище вільного розвитку особистості. А отже, проблема оновлення змісту, методів, форм навчання з орієнтацією на кар'єрний розвиток, з урахуванням чинників відкритості, не лінійності, динамізму, креативності, набуває актуальності у сучасній професійній педагогіці майбутніх дизайнерів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці вважають, що професійну кар'єру як траєкторію свого руху створює сама особистість, і важливо підготувати майбутніх фахівців до її успішної реалізації, навчити об'єктивності самооцінки індивідуальних навичок, ділових якостей, правильності визначення цілей кар'єри. Зокрема проблему професійної кар'єри досліджували М. Міропольська, Р. Калениченко, Ф. Арсланов; формування готовності майбутніх фахівців до реалізації професійної кар'єри висвітлено в працях А. Борисюка, А. Крицкого, Д. Закатнова, Я. Чернишева.

Мета статті – проаналізувати особливості педагогічного процесу підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку кар'єри.

Виклад основного матеріалу. Організація педагогічного процесу підготовки дизайнерів до розвитку кар'єри потребує створення цілісної, самокерованої системи, що спрямовується на формування кар'єроорієнтованих фахівців шляхом активізації їхньої навчально-пізнавальної діяльності. Основними функціями такої системи є ознайомлення з можливостями реалізації кар'єри у сфері дизайну як в Україні, так і в інших країнах світу; ціннісна орієнтація, що сприяє формуванню системи позитивних кар'єрних орієнтацій, кар'єрної зрілості, адекватних кар'єрних домагань, кар'єрної компетентності; креативність щодо розвитку пізнавальної активності та кар'єрного потенціалу особистості; можливості розробки стратегій дизайнерської кар'єри з збереженням індивідуальності професійного стилю кожної особистості; соціальна адаптація.

Як свідчить практика, гармонійний професійний розвиток особистості майбутнього дизайнера можливий при умові створення відповідного освітнього середовища. Освітнє середовище розглядається як зона безпосередньої активності особистості та як зона її найближчого розвитку. Основними завданнями освітнього середовища у процесі підготовки є формування готовності майбутнього дизайнера до розвитку кар'єри, розкриття його творчого потенціалу для кар'єрної самореалізації, забезпечення свободи вибору кар'єрного шляху.

Освітнє середовище педагогічного процесу підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку кар'єри має свої характеристики. Зокрема у такому середовищі мають застосовуватися технології професійної реальності, що ґрунтуються на активній участі майбутніх дизайнерів у реалізації творчих, соціальних та екологічних дизайн-проектів разом із громадськими та міжнародними організаціями. Мають бути розроблені стратегії заохочення майбутніх дизайнерів до дослідницької діяльності, участі у міжнародних проектах, здійснюватися стажування та міжнародний обмін студентами. Саме в рамках такого освітнього середовища можливий безперервний саморозвиток і кар'єрна самореалізація активної і творчої особистості.

Успішність підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку кар'єри забезпечується системою психолого-педагогічних умов і впливів, що уможливить повноцінний розвиток кар'єрного потенціалу особистості за рахунок формування психологічної готовності до цього процесу. Таким фактором впливу є психолого-педагогічний супровід підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку кар'єри. Психолого-педагогічний супровід розвитку кар'єри повинен сприяти послідовному розгортанню відповідних сторін суб'єктності майбутнього фахівця, а саме: інтернальності, незалежності, здатності до самовизначення, продуктивності у кар'єрному розвитку. Основна мета психолого-педагогічного супроводу полягає у педагогічно-психологічному забезпеченні процесу формування готовності майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри через підвищення ефективності навчальної діяльності, професійне сприяння саморозвиткові особистості, психологічне діагностування, проведення педагогічно-психологічної корекції.

Психолого-педагогічний супровід майбутніх дизайнерів у підготовці до вибору професійної кар'єри виконує ряд функцій, які поділяються на дві групи: перша група – цільові функції, що відбивають зміст педагогічних завдань; друга група – інструментальні функції, які забезпечують технологізацію цього процесу. До групи цільових функцій відносяться функції розвитку особистості, зокрема: інтелектуальна, мотиваційна, емоційна, волевольова, саморегуляційна, предметно-практична, екзистенціальна. Завданнями цільових функцій є: розвиток самосвідомості та формування кар'єрного ресурсу майбутніх дизайнерів. До інструментальних функцій слід віднести діагностичну, комунікативну, прогностичну і організаторську. Завданнями інструментальних функцій є: контроль динаміки рівня готовності майбутніх дизайнерів до розвитку кар'єри та пошук оптимальних напрямів формування такої готовності.

За такого підходу у змісті психолого-педагогічного супроводу доцільно виокремити педагогічну та психологічну складову цього процесу. Найефективнішим в організації педагогічної складової психолого-педагогічного супроводу є психологічна просвіта, проблематизація освітнього змісту підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку кар'єри та використання інтерактивних методів навчання.

Так, психологічна просвіта відіграє важливу роль у розвитку готовності майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри. Адже оволодіння психологічними знаннями стимулює пізнавальну і самооцінювальну діяльність майбутніх фахівців, сприяє кращому осмисленню власної поведінки та її причин. Психологічна просвіта у процесі професійної підготовки з розвитку кар'єри буде осмисленою, якщо будуватиметься не на абстракціях для запам'ятовування, а на образному розумінні психологічних реальностей. За такого підходу в зміст підготовки майбутніх дизайнерів мають бути включені дисципліни з розширення психологічної основи професійної діяльності, застосовуватися такі форми і прийоми роботи, що дають можливість студенту отримати максимум інформації про кар'єрний успіх у сфері дизайну, стимулюють пізнавальну активність щодо самопізнання себе як суб'єкта праці, формують вміння накопичувати, аналізувати й узагальнювати кар'єрний досвід з метою самокорекції та самовиховання. За таких умов психологічна просвіта сприятиме систематичному, цілеспрямованому врахуванню психологічних особливостей майбутнього фахівця у побудові кар'єри, дослідженню психологічних умов майбутньої професійної діяльності, формуванню психологічної готовності до кар'єрної діяльності, що

передбачає наявність необхідних психологічних характеристик, професійно важливих якостей, відповідного рівня позитивної мотивації; розвитку психологічної придатності до кар'єрної діяльності.

Поряд з психологічною просвітою у професійній підготовці з розвитку кар'єри важливим є проблематизація освітнього змісту, що є засобом формування основ самоорганізації студента за умови представлення логіки суперечливого наукового пізнання. Зміст навчальних предметів у професійній підготовці повинен бути представлений не лише як матеріал, що обґрунтовує необхідність того чи іншого ставлення до фактів, але і як матеріал, що містить контекст відкриття та передбачає можливість пізнавальної ініціативи. Саме за такого підходу зміст навчальних знань буде спрямований на формування основ самоорганізації, саморозвитку та кар'єрного становлення майбутнього фахівця. Крім того, проблематика освітнього змісту, способи вирішення, інтерпретації, пошук смислу одержаного результату сприяє активізації процесів самосвідомості майбутніх фахівців, підвищенню рівня їхньої рефлексивності, активності, усвідомленості розвитку кар'єри у сфері дизайну.

Для ефективної організації педагогічного процесу підготовки дизайнерів до розвитку кар'єри важливими є використання і акмеологічних технологій, де об'єктом технологізації стають особистісні зони професійного розвитку майбутнього фахівця, способи й засоби його професійного становлення. Основне завдання акмеологічних технологій полягає у формуванні кар'єроорієнтованої свідомості, затребуваної необхідності саморозвитку, здатності до самореалізації майбутніх дизайнерів у кар'єрній діяльності. До акмеологічних технологій можна віднести технології ігromodelювання, метод проектів, консультування, тренінгові технології, технології розвивального навчання, технології особистісно зорієнтованого навчання.

Впровадження акмеологічних технологій в педагогічний процес підготовки дизайнерів до розвитку кар'єри уможливує розвиток такого напрямку кар'єрного становлення майбутнього фахівця, як «мої можливості – це синтез здібностей». Ця концепція ґрунтується на припущенні, що здібність до одного виду діяльності складається зі спроможностей до інших видів. Згідно цього розвиток кожної здібності має бути одночасно і задачею розвитку «побічних» здібностей. За такого підходу, щоб сформувати кар'єроорієнтованого фахівця, необхідно крім професійної підготовки розвивати особистість взагалі. Майбутній дизайнер має бути різнобічно розвинутою, освіченою особистістю, оскільки фахові, суто професійні знання, не дозволять йому стати сучасним професіоналом, досягнути кар'єрного успіху в дизайнерській діяльності. Система педагогічного процесу підготовки дизайнерів до розвитку кар'єри повинна, перш за все, забезпечувати розвиток особистості, а вже особистість стає носієм професійних знань.

Реалізація психологічної складової психолого-педагогічного супроводу відбувається через здійснення діагностики готовності майбутніх дизайнера до розвитку кар'єри та проведення психолого-педагогічної корекції тих, які виявилися не готовими. Для цього використовується психолого-педагогічна діагностика, моніторинг особистісного професійного розвитку, вивчення освітньої ситуації та визначення її основних напрямів, педагогічна експертиза педагогічних інновацій, методів і методик, соціально-психологічна корекція розвитку майбутніх фахівців у навчально-виховному процесі, соціальна реабілітація тих, хто перебуває у кризовій життєвій ситуації.

Психолого-педагогічна діагностика та комплексний аналіз готовності майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри як психологічна складова психолого-педагогічного супроводу передбачає вирішення наступних завдань: діагностика психологічного, соціального та кар'єрного розвитку студентів; системно-динамічний аналіз розвитку особистості на основі кількісного аналізу зовнішніх та внутрішніх факторів впливу, визначення рівня актуального розвитку особистості; первинне прогнозування, проектування та якісно-описовий аналіз особистості майбутнього дизайнера.

За результатами такого діагностування можливе виявлення специфічних якостей, що професійно важливі для розвитку кар'єри, особливостей професійної поведінки; уточнення початкової ситуації професійного розвитку; визначення ступеня розвитку або деформації професійно важливих властивостей і якостей, обумовлених, перш за все, включенням майбутнього дизайнера в різні соціальні зв'язки (соціальні установки, позиції, процеси адаптації та соціалізації, комунікативні здібності, психологічна сумісність); побудова кар'єроорієнтованого «професійного портрета».

Ефективність процесу діагностування готовності до розвитку професійної кар'єри забезпечується використанням декількох видів методик, зокрема: психологічної, педагогічної, соціальної, соціально-педагогічної. Так, психологічна діагностика є вимірюванням індивідуально-психологічних властивостей особистості, що піддаються психологічному аналізу. Її метою є встановлення психологічного діагнозу як висновку про актуальний стан психологічних особливостей особистості та прогнозу їх подальшого розвитку. Педагогічна діагностика – це вивчення особистості з метою забезпечення індивідуального і диференційованого підходу до процесу навчання з більш ефективною реалізацією його основних функцій. Педагогічна діагностика оцінює фахівця в порівнянні з певними професійними нормами і еталонами. Соціальна діагностика – це комплексний процес виявлення і вивчення причинно-наслідкових зв'язків і взаємин. Концентруючи роботу навколо професійно зростаючої особистості та її соціального оточення, можливо використовувати дані соціальної діагностики про проблеми майбутніх дизайнерів у соціальній ситуації розвитку, аналізувати вплив на їх, прогнозувати наслідки. Соціально-педагогічна діагностика – це спеціально організований процес вивчення, в якому відбувається збір інформації про вплив на особистість соціально-психологічних, педагогічних, соціологічних факторів з метою підвищення ефективності педагогічних факторів. За змістом і кінцевою метою вона є педагогічною, а за методикою проведення має багато спільного з психологічними та соціологічними дослідженнями.

Висновки. У підготовці майбутнього дизайнера до розвитку кар'єри зоною безпосередньої активності особистості є освітнє середовище, що уможливає використання технологій професійної реальності. Успішність підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку кар'єри забезпечується системою психолого-педагогічних умов і впливів, що уможливить повноцінний розвиток кар'єрного потенціалу особистості за рахунок формування психологічної готовності до цього процесу. Таким фактором впливу є психолого-педагогічний супровід підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку кар'єри, що має педагогічну та психологічну складову. Педагогічна складова супроводу включає психологічну просвіту, проблематизацію освітнього змісту підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку кар'єри з використання інтерактивних методів навчання. Реалізація психологічної складової психолого-педагогічного супроводу відбувається через діагностування готовності майбутнього дизайнера до розвитку кар'єри та проведення необхідної психолого-педагогічної корекції. Використання ряду методик діагностування готовності до розвитку професійної кар'єри сприяє підвищенню ефективності цього процесу.

Література

1. Алексєєва С. Інформаційне освітнє середовище підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. 2015. № 10. С. 72-77 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731275>
2. Алексєєва С. В. Наукові теорії розвитку професійної кар'єри в сучасних концепціях професійної педагогіки. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. Київ – Вінниця: Планер, 2014. Вип. 38. С. 100–103. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731277>
3. Алексєєва С. В. Тенденції розвитку професійної кар'єри дизайнерів у країнах Європи (на прикладі Німеччини, Великобританії та Франції). Мистецька освіта: зміст,

технології, менеджмент. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. праць. 2015. Вип. 10. С. 44 – 57. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/165992>

4. Алексеєва С. В. Сучасні методики визначення професійної придатності майбутніх фахівців. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2012. Вип. 1–2. С. 62 – 67.

5. Алексеєва С. В. Формування готовності майбутніх фахівців до реалізації професійної кар'єри. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2012. Вип. 16, кн. 2. С. 3 – 12.

6. Алексеєва С. В. Психолого-педагогічний супровід обдарованої молоді у підготовці до вибору професійної кар'єри. Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика : зб. наук. праць. Київ : Інститут обдарованої дитини, 2013. Вип. 10. С. 115 – 123.

7. Алексеєва, С.В. (2015) Тренінгові технології розвитку кар'єри у процесі професійної підготовки фахівців з дизайну. Професійно-технічна освіта: науково-методичний журнал, 3 (68). С. 22-25. URL :<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/165988>

У статті розкрито особливості педагогічного процесу підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри, де важливим фактором є освітнє середовище, що уможливорює використання технологій професійної реальності. Успішність підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку кар'єри забезпечується системою психолого-педагогічного супроводу, використанням акмеологічних технологій, діагностування готовності та проведення необхідної психолого-педагогічної корекції.

Ключові слова: професійна кар'єра, особистісна кар'єрна перспектива, кар'єрне консультування, кар'єрна орієнтація, кар'єрне зростання.

Alekseeva S. V. The features of pedagogical process of preparation of future designers are exposed to development of professional career.

In the article the features of pedagogical process of preparation of future designers are exposed to development of professional career, where an important factor is an educational environment that does possible the use of technologies of professional reality. Success of preparation of future designers to development of career is provided by the system of pedagogical accompaniment, use of technologies, diagnosticating of readiness and realization of necessary pedagogical correction.

Keywords: professional career, personality quarry prospect, quarry advising, quarry orientation, career advancement.